«Нарспи» мюзикл

Сетнер ролĕнче – Муркаш каччи

Пуш уйăхĕн 20-мĕшĕнче Чăваш патшалăх филармонийĕнче «Нарспи» мюзикл премьери пулчĕ. Тĕлĕнмелле вăйлă спектакль. Питĕ килĕшрĕ пире. Чуна ыраттаракан кĕвĕ-çемĕ унта.

Пĕртен-пĕрех пусăм пур,
Вĕри юнлă чĕрем пур...
Вĕсенчен те хаклăрах,
Чунăм савни Нарспи пур.
Анчах сана та паян
Туртса илен тăшман пур.
Вăл тăшмана пĕтерме
Икĕ вăйлă аллăм пур,
Анчах ăна пĕтерсен
Унтан усал тĕнче пур...

Мĕнлĕ чăваш пĕлмест пулĕ çак «Нарспи» поэмăн Сетнер сăмахĕсене? Анчах эпир ку сăмахсене мюзиклта илтместпĕр, ун вырăнне артистсем Сетнер шухăш-туйăмне хусканусем, ташăсем урлă кăтартса параççĕ.

Кам-ха вăл Сетнер? Тĕп герой – Сетнер – пирĕн районти Пиккикассинче пурăнакан Анюта Васильевна Васильеван мăнукĕ – Саша Васильев. Унăн ашшĕ Вадим Титович Муркаш шкулĕнчен вĕренсе тухнă. Çартан таврăнсан Шупашкарти И.Я. Яковлев ячĕллĕ Чăваш патшалăх институтĕн музыка факультетне вĕренсе тухнă хыççăн Çĕнĕ Шупашкарти 13-мĕш вăтам шкулта музыка учителĕ пулса 20 çул ытла ĕçленĕ, халĕ çак хулари «Химик» Культура керменĕн ертӳçи. Унăн мăшăрĕ, Светлана Владимировна, 13-мĕш шкулта 23-мĕш çул шкул ачисене нимĕç тата француз чĕлхисене вĕрентет. Вĕсем пĕр хĕрпе 2 ывăл-йĕкĕрешсем çуратса çитĕнтернĕ, виççĕшĕ те аслă пĕлӳ илнĕ.

Сашăпа Дима программиста вĕренсе тухнă, халĕ Шупашкарта ĕçлеççĕ. Шкулта вĕреннĕ чух каникул вăхăтĕнче кашни çулах Пиккикассинче асламăшĕ патĕнче пурăннă. Вĕсем «Оринино» хуçалăхра бригадăра ĕçленĕ, аслисемпе пĕрле утă çулнă. Хулара пурăнаççĕ пулин те, чăвашла калаçма питĕ лайăх пĕлеççĕ. Иккĕшĕ те шкултан ылтăн медальсемпе вĕренсе тухнă, университета хĕрлĕ дипломпа пĕтернĕ.

Саша – Пĕтĕм тĕнчери, Расçейри конкурссен лауреачĕ тата ЧР Патшалăх Канашĕн депутачĕ. Вăл шкулта вĕреннĕ вăхăтра «Заветный час» передачăра юрланă. Халĕ апрелĕн 5-мĕшĕнче Франціе кайма хатĕрленет.

Дима ташлать. Нумай конкурссене хутшăнать. Иккĕшĕ те спортпа туслă, Дима каратэ мелĕпе кĕрешет. Вăл – Расçейĕн кĕмĕл призерĕ. Апла пулсан пурнăç таппипе тан утаççĕ çамрăксем. Пуриншĕн те ырă тĕслĕх. Çапла пулмалла та çамрăксен.

«Нарспи» мюзикл пăхма питĕ лайăх, артисчĕсем пултаруллă. Çавăн пекех мюзикла «Çавал» ансамбль, «Нота» «G» ташă ушкăнĕ хутшăнаççĕ. Мюзикла кайса курма тăрăшăр, кулянмалла пулмĕ.

В. ВЕРШКОВА.

Республика кунне хатĕрленсе

Умра пултăр анлă çул та çут уяв

Çурхи кунсем çитрĕç, хĕвел те ытларах курăнкалать, кăмăл-туйăма çĕклентерет. Пирĕн район çыннисен шухăш-кăмăлĕ вара тепĕр 3 уйăхран çывхарса килекен пысăк уявсемпе çыхăннине пĕлтерсе куллен пурнăçра та, ĕç вырăнĕсенче те кун пирки тăтăшах калаçни сисĕнет.

Çу уйăхĕнче Чăваш Республикинче хăвăрт утас енĕпе Тĕнче чемпионачĕ иртересси, хамăр районти паллă ентешĕмĕр, чăвашсем хушшинчи пĕрремĕш профессор, историк, этнограф, чăвашсен пĕрремĕш «Хыпар» хаçатне йĕркелекенĕ Н.В. Никольский çуралнăранпа 130 çул çитнине паллă тăвасси, Республика кунне хамăр патра ирттересси те пирĕн ума пысăк ĕçсем кăларса тăратаççĕ. Паллах, аякран килекен хăнасене те, хамăр халăха та çав кунсенче чăн-чăн пысăк уяв пулни палăртăр тесен сăмахпа калаçни кăна çителĕксĕр. Паянхи кун тĕлне район шайĕнче малтанах палăртса хăварнă ĕçсем пулса пыраççĕ темелле. Унсăр пуçне пирĕнтен кашни çав уявсене пуянлатма хамăртан мĕн килнине шута илсе ĕçсене вăйлатмалла. Калăпăр, ялсенчи пĕвесем çинче, çулсем хĕррине хуçалăха ӳкнĕ йывăççем выртаççĕ, шыв-шур вăхăчĕ çитиччен хăвăртрах тасатмалла вĕсене, хуçалăх картасене юсаса илмелле материалсем хатĕрлемелле, пӳрт умĕнчи картара лартма çак кунсенчех тĕрлĕ чечек вăррисем акса калча ӳстерсе хатĕрлемелле. Пушă вăхăтпа туллин усă курса тĕрлĕ ал ĕçĕсен выставкисене хутшăнма хатĕрленмелле тата ытти те.

Паллах, хамăр тăрăха тирпей-илем кĕртнисĕр пуçне пирĕн, культура ĕçченĕсен, учительсен тата ытти отрасльте ĕçлекенсен те, пĕр пулса илемлĕ юрă-ташă та хăнасем умне кăларма хатĕрленсе çитмелле. Çав хушăрах хамăр районти 3 музейĕн фончĕсене те пуянлатма пулăшмалла. Хамăр тăрăхри ватă çынсенчен ыйтса пĕлсе çырса юлмалли те чылай.

Тен, пирĕн тăрăхра çуралса ӳснĕ, паян республика тулашĕнче пурăнакан предпринимательсем, пурнăçра пысăк ӳсĕм тума ĕлкĕрнĕ çынсем те пире уява хатĕрленме пулăшас кăмăлĕсене тупĕç, хăйсем çинчен манманшăн савăнĕç. Çырăр, шăнкăравлăр, йыхравлама та ан манăр вĕсене.

Çавăнпа уява тивĕçлипе кĕтсе илме сире, хисеплĕ ентешсем, ырлăх-сывлăх, вăй-хăват сунса чĕнсе калатăп. Тăрăшăр-ха, тимлер, тăвансем, уява çутатма тăрăшар!

Сире пурне те хисеплесе
Н.В. Никольский музейĕн ертӳçи
Т. СТЕПАНОВА.

Культура хыпарĕ

Юрă-ташă – чун уççи

Юлашки вăхăтра илемлĕ юрă-ташăпа Москакассинчи ял халăхне тĕрлĕрен пултарулăх ушкăнĕсем килсе савăнтарсах тăраççĕ. Акă нумаях пулмасть Мăн Токшикран «Тăванлăх» халăх пултарулăх ушкăнĕ килсе çитрĕ. Пурте пултаруллă вĕсем.Амăшĕпе хĕрĕ Федоровасем юрлани вара пурин чунне те тыткăнларĕ. Вĕсен кашни номерех тăвăллăн алă çупса кĕтсе илчĕç куракансем. Çак пултарулăх ушкăнне вара Надежда Кондукторова ертсе пырать. Артистсемпе пĕрле хăй те юрласа-ташласа тăрать. Вĕсем туй картине тăрсан вара куракансен хăйсем те чăн-чăн чăваш туйĕнче пулнă пек туйрĕç.

Концерт вĕçленсен чылайччен тăвăллăн алă çупса хавхалантарчĕç артистсене.

Г. ГОЛУБЕВА,
Москакассинчи Культура çурчĕн директорĕ.

Пĕрлехи информаци кунĕнчен

Ял çыннисене мĕн пăшăрхантарать

(Вĕçĕ. Пуçл. 1-мĕш стр.).

Тĕл пулура халăха социаллă пулăшу парассин мелĕсем çинче те тĕплĕ калаçу пулчĕ. РФ социаллă страховани фончĕн пирĕн республикăри уйрăмĕн – патшалăх учрежденийĕн ертӳçин çумĕ Т.Б. Алексеева пĕлтернĕ тăрăх, кăçал ачана çулталăк çурăна çитиччен пăхма паракан пособие индексациленĕ. Халĕ вăл пĕрремĕш ачашăн 1627 тенкĕ те 50 пуспа, иккĕмĕш е малаллахи ачасемшĕн 3255 тенкĕпе танлашать.

Чăваш Республикин Сывлăх сыхлавĕн тата социаллă аталану министерствин пирĕн районти социаллă хӳтлĕх пайĕн ертӳçи Н.П. Петрова ача пособийĕсем, пурăнмалли пӳлĕмпе коммуналлă пулăшусемшĕн паракан субсиди тата ытти çăмăллăхсене памалли йĕрке çинче тĕплĕн чарăнчĕ. Чăннипех те, паян çĕршывра та, республикăра та ача пур çемьесене пысăк тимлĕх уйăраççĕ. Малтан ашшĕ-амăшĕ ĕçлемен пулсан, ачашăн уйăхсерен паракан пособие илеймен. Халĕ вара ял тăрăхĕнчен вĕсем асăннă территорире ĕç çуккипе ниçта та ĕçлемеççĕ, аякка ĕçлеме кайман тесе паракан справкăна социаллă хӳтлĕх пайне тăратсан, комиссипе пăхса тухса асăннă çемьене «ача укçине» параççĕ. Çавăн пекех килти хушма хуçалăхра туса илнĕ тупăш справкине тăратсан та асăннă çăмăллăха парас ыйтăва татса пама пулать.

Нина Пантелеевна паян районта ачасене çемьене пурăнма илес текенсем пурри пирки те каларĕ. Каласа хăвармалла, паян ачана çемьене пурăнма илнĕшĕн ашшĕне е амăшне ĕç укçи тӳлеççĕ: 1 е 2 ача илсен - 2500 тенкĕ, 3 е ытларах ача илсен – 3600 тенкĕ. Çавăн пекех кашни ачашăн вĕсене çитерме-тумлантарма паракан пособисен виçи те пĕчĕк мар. Миçе ача усрама илнине тата вĕсен ӳсĕмне кура 4 пин тенкĕрен пуçласа 4570 тенкĕ таран. Кăкăр ĕмĕртекен амăшĕсене ачана çитерме уйăхсерен 100 тенкĕ, ача садне çӳрекен ӳсĕме çитнĕ ачашăн вăл унта каймасан та врач справкипе килĕшӳллĕн ăна çитерме 70 тенкĕ тӳлени те нумайăшĕшĕн çĕнĕлĕх пулчĕ.

Тойкилтĕ шкулĕнчи вĕрентекенсемпе иртнĕ тĕл пулура та ыйтусем сахал мар пулчĕç.

– Наци проекчĕпе база шкулсене пурлăхпа техника тĕлĕшĕнчен çирĕплетрĕç ĕнтĕ. Çак ырă улшăнусем пĕчĕк комплектлă шкулсене килсе кĕресси кĕтетпĕр, – коллектив ĕмĕтне пытармасть шкул директорĕ И.А. Сергеев.

Хумхантаракан ыйтусем татах та пур Тойкилтĕсен.

– Малтан 20 çул ытла ĕçлекен учительсене ĕç укçине тӳрех 12 разрядпа тӳлетчĕç. Халь çак йĕркене пăрахăçларĕç. 11 разрядпа çеç хăварчĕç вĕсене.

– Интернет ĕмĕрĕнче пурăнатпăр тетпĕр, пирĕн вара тахçантанпах ку çыхăну ĕçлемест.

Çакна палăртса хăвармалла. Асăннă шкулта В. Егорова ячĕллĕ ачасемпе спорт шкулĕн филиалĕ уçăлнă. Ăна эпир пурте пĕлекен А.В. Васильев тренер ертсе пырать. Малтанхи кăтартусем те пур ĕнтĕ. Учительсене–ача амăшĕсене тата акă мĕн пăшăрхантарать.

– Тойкилтĕ клубĕнче пĕр вăхăт хореографи ушкăнĕ йĕркеленнĕччĕ. Темле сăлтава пула вăл ĕçлеме пăрахрĕ.

Учительсен тата ял тăрăхĕн пуçлăхĕн сăмахĕсенчен вырăнти культура учрежденийĕн ĕçне-хĕлне лайăхлатмалли тӳрремĕнех сисĕнчĕ. Палăртмалла, ку ыйту темиçе уйăх каяллахи информкунра та тухнăччĕ. Вырăнта ним укçасăрах татса памалли çак ыйтăва тепĕр çакнашкал тĕл пуличчен татса парасса шанас килет.

Тĕл пулура çавăн пекех вĕрентекенсем пай çĕрĕсене регистрацилесси вăрăма кайни пирки пăшăрханса пĕлтерчĕç.

– Чун-чĕрене парса ĕçлесен те чысне илме хĕн иккен. Виççĕмĕш çул мана РФ Хисеп грамотине илме тăратрĕç. Паян кун та кĕтсе илме çук, – кӳреннине пытармасть вĕрентекен.

Информаци ушкăнĕ çак тата тĕл пулура хускатнă ытти ыйтусене хăш шайра тата мĕнле татса памаллине палăртрĕ.

Л. ТУКТИНА.

Ыйтăр – ответлетпĕр

Мунчана сутман

Райхаçат редакцине Муркашри мунчана сутни пирки ыйтса çырнă çыру килчĕ.

Çыру çине район администрацийĕн пурлăх тата çĕр хутшăнăвĕсен пайĕн ертӳçи А.В. Петров çапла хуравларĕ: «Хальхи вăхăтра çак объект Муркашри çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăх муниципаллă предприяти балансĕ çинче шутланать. Ăна халăха пĕлтернипе кăна сутма юрать. Хальлĕхе çак ĕçе туман.

Икĕ варианта пăхса тухатпăр: е мунчана нумай вăхăтлăха арендăна памалла, е харпăрлăха сутмалла. Кирек епле пулсан та ĕç профильне сыхласа хăварма палăртнă. Вăл мунча пулсах юлать.

Шел пулин те, асăннă комплекс коммуналлă предприятие тытса тăма тăкаклă.

Мунчана сутас пирки калакан информацие обязательнăй йĕркепе вырăнти хаçатра пичетлетпĕр».

Культура ĕçченĕ

Пултарулăхĕпе палăрать

Евгений Александрович Сорокин Муркаш районне кĕрекен Тăмлай ялĕнче çуралса ӳснĕ. Ачараннах юрă-ташăпа туслă пулнăскер, паянхи куна Сыпайри Культура çурчĕ çумĕнчи «Акуча» юрăпа ташă ансамблĕн ертӳçи пулса тăрăшать. Районта иртекен смотр-конкурссене, республикăра иртекен мероприятисене те хастар хутшăнать Е. Сорокин ертсе пыракан художество пултарулăх ушкăнĕ. Ĕçри ӳсĕмсемшĕн ăна хăйне те, «Акуча» ансамбле те район администрацийĕ енчен чылай Тав хучĕсем парса хавхалантарнă.

Кăçалхи хĕл ăсатăвĕнче вăл ертсе пыракан коллектив пултарулăхĕпе палăрчĕ. Е.А. Сорокина Культура ĕçченĕсен кунĕ ячĕпе чун-чĕререн саламласа малашне те ăнăçусем сунатпăр. Сăмах май, унăн мăшăрĕ те, Ольга Евгеньевна, юрра-ташша кăмăллакан чăваш хĕрарăмĕ. Мăшăрĕпе пĕрле районти культурăна çĕклес енĕпе маттур хĕрарăмсенчен пĕри.

Е.А. Сорокин хăй вăхăтĕнче Чăваш Республикин культпросвет училищине пĕтернĕ. Хăйĕн ĕçри пултарулăхне çулсерен туптасах тăрать. Районти культура ĕçченĕсемшĕн ырă тĕслĕх пулса тăрать.

И. МАЙКОВ.

Сăн ӳкерчĕкре: Е.А. Сорокин хĕл ăсатăвĕнче купăспа.

Пĕрлешӳллĕ хуçалăхсенче

Салатма пухассинчен çăмăлрах

1959-1977 çулсенче эпĕ «Чемеево» колхозра председатель пулса ĕçлерĕм. Аслă Отечественнăй вăрçă вăхăтĕнче колхоз самаях хавшанă. Вăрçăпа юхăннă хуçалăха ура çине тăратма сахал мар вăй хума тиврĕ. Колхозниксемпе пĕрле эпир çав суransене турлететтĕмĕр. Çулсерен колхоз малалла аталанчĕ, тĕрекленсе пычĕ. Тĕш тырă туса илесси 30 центнера, çĕр улми – 300 центнера, кашни 100 гектар çĕр пуçне аш-какай туса илесси 150 центера, сĕт 200 центнера, çăмарта 25000 штука çитрĕ. Эпир кашни кил хуçалăхĕ пуçне 4 тонна тĕш тырă, 8 тонна çĕр улми, 650-700 килограмм аш-какай, 1300-1500 литр сĕт, 5 пин штук çăмарта (килти хуçалăхри тупăшсене шутламасăр) туса илеттĕмĕр. Çавăн чухлĕ ял хуçалăх продукчĕсем кашни çемьенех усă курма ытлăнçитлĕн çитетчĕç, юлашкине патшалăха е пасарта сутаттăмăр. Колхозра кирпĕчрен, бетонран фермăсем, комплекссем, мастерскойсем, армансем, 8 çул вĕренмелли шкул, библиотека, фельдшер пункчĕ, мунча, столовăй хамăр вăйпах турăмăр. Производствăна механизацилерĕмĕр, ялсенче шыв пăрăхĕ хута кайрĕ, фермăсенче тата колхозниксен килĕсенче кӳрсе килнĕ газпа усă курма пуçларăмăр. Мунча кĕнĕ чухне колхозниксен кĕпе-тумтирне çуса, типĕтсе утюгласа параттăмăрччĕ. Механизаторсене уйра ĕçленĕ вăхăтра апатланнăшăн укçа тӳлеттĕмĕр. Столовăйсенче йӳнĕ хакпа апат çитереттĕмĕр. Ĕç укçине уйăхра 2 хутчен параттăмăр. Хуçалăх валли тырă-пулă, выльăх апачĕ çителĕклĕ хатĕрлеттĕмĕр. Колозниксем кăмăллăччĕ. Эпир малалла тата пысăкрах çитĕнӳсем тума ĕмĕтленеттĕмĕр.

Анчах пирĕн пурнăç пĕр самантрах тепĕр майлă çаврăнса ларчĕ. Халĕ çав ырлăхсем çук. 8 çул вĕренмелли шкул, библиотека, ача сачĕ, мунча, прачечнăй хупăнчĕç. Чемей колхозĕ панкрута тухрĕ, хуçалăх путланса ларчĕ.

Юсав мастерскойĕн çĕмрĕк кантăкĕсем, хупăнман алăкĕсем витĕр çил-тăман алхасать, станоксемпе оборудовани стройран тухнă. Гаражсем çук, вĕсене сутнă е вутă вырăнне çунтарса янă. Çавăн пекех ферма çурчĕсем те йĕркерен тухаççĕ, арканса пыраççĕ. Юрăхсăра тухнă комбайнсене, тракторсене, прицепсене, сеялкăсене, цистернăсене газосваркăпа касса-вакласа такамсене сутса пĕтерчĕç.

Икĕ хутлă клуба темĕнле фирмăна сутнă. Унăн кирпĕч стенисене, тимĕр-бетон плитисене пăсса, фундамент блокĕсене кăларса машинăсемпе, тракторсемпе тăсталла турттарса кайрĕç. Халĕ спортзалĕ çăварне карса ларать. Колхоза çирĕплетсе панă çĕртен вуншар гектарне сухаламаççĕ, акмаççĕ. Ĕçлекен çынсем çук теççĕ.

Колхозăн хуçи çук. Никам та ним те шарламасть. Çакăн пек киревсĕр, вăрă-хурахла преступлени туни пĕтĕмпех ман куç умĕнче пулса иртет.

Эпĕ халĕ 83 çулта, унтан 20 çулне яхăн пĕр кун сиктермесĕр колхоза йĕркелентерес, малалла аталантарас тесе пĕтĕм чуна парса ĕçлерĕм. Кун пек ĕç-пуç пулса тухасса тĕлĕкре те курман. Манпа пĕрле ĕлĕк ырми-канми ĕçленĕ çынсем халĕ çак киревсĕр ĕçсем çине пуçĕсене усса мĕскĕннĕн пăхса тăраççĕ. Чылайăшĕн куçĕсем шывланаççĕ, чĕрисем ыратаççĕ.

Эх, самана, самана! Мĕнле ăна чатмалла?!

С. АФАНАСЬЕВ.
Варпуç ялĕ.